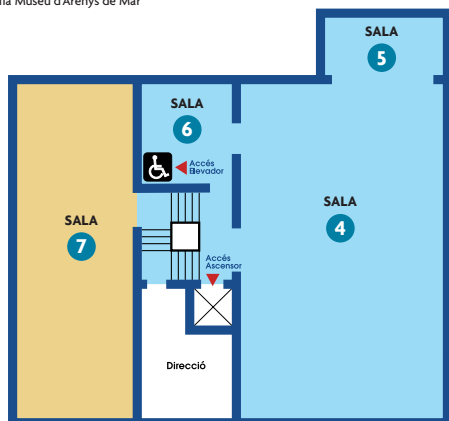

Frontal de malla, segle XVI. Col·lecció Frederic Marès i Deulovol. Fotografia Museu d'Arenys de Mar

SEGUNDA PLANTA

SALA 7. La diversitat de les tècniques amb agulla i amb boxet: malles, brodats i puntes

boxet i algun brodat. Les puntes a l'agulla es realitzen sobre un coixí on es col·loca el paper amb el model, i que antigament es realitzava sobre un pergami. Les puntaires treballen els motius aïlladament i després els uneixen amb brides o tul. Les primeres puntes a l'agulla són les que es van realitzar a Venècia el segle XVI: la *reticella* o la *punta in aria*. Puntaires venecianes es van traslladar durant el segle XVII a França, on van ensenyar la tècnica a les puntaires franceses. En aquest país es van desenvolupar puntes a l'agulla com l'*Argentan*, el *punt de Sedan* o l'*Alençon*. Però les més conegudes són les puntes de gasa belga que es van desenvolupar

Coll de punta in aria, segle XVII. Col·lecció Carmen Tórtola Valencia, dipòsit del Col·legi de l'Art Major de la Seda. Fotografia David Castañeda

Per a alguns estudiosos, els treballs de malla són considerats les mostres més antigues del treball de punta. Durant els segles XV i XVI van ser molt populars a Espanya i Itàlia. La base del teixit és una xarxa o malla que es col·locava sobre un bastidor i posteriorment es brodava. Tècnicament el teixit de malla és un fil que va formant nusos sobre si mateix passant pels espais oberts de la malla.

Aquesta sala mostra treballs dels segles XVI al XVIII de la Col·lecció Frederic Marès i Deulovol, procedents de Castella, que són en la seva majoria frontals i elements de la roba de la llar amb una rica iconografia: animals fantàstics, escenes de cavalleria, escenes religioses... En el conjunt de frontals hi destaca la iconografia d'estil renaixentista i tardo-medieval, alguns de clara inspiració oriental, encara que trobem motius dels segles XVIII i XIX. Una part important d'aquests frontals la constitueixen treballs de caràcter geomètric, però sens dubte els més interessants són els treballs amb animals fantàstics: dracs, gossos coronats o lleons enfrontats. També podem trobar el motiu de *la dama* que es reproduïx en diferents treballs, consistent en la representació femenina amb un barret al cap i un vestit triangular, que recorda les deesses orientals. Entre les representacions d'elements florals d'inspiració oriental hi destaca una flor seccionada en 8 pètals, esquematitzada de forma triangular, que alguns autors classifiquen com la rosa assíria.

Els treballs que trobem a les vitrines corresponen a peces de punta realitzades amb agulla o

Vel de punta d'aplicació, tul mecànic amb motius realitzats amb boxet, segona meitat del segle XIX. Col·lecció Carmen Delgado Roses. Fotografia Txeni Gil

a Bèlgica durant la segona meitat del segle XIX. La *punta de Tenerife* també es realitza amb agulla, però la tècnica és molt diferent ja que es basa en la realització de formes circulars. També es pot considerar un treball a l'agulla la *granadina*, com es denominen els treballs de brodat sobre tul que es realitzen a Andalusia.

Les puntes que es realitzen amb boxet es van iniciar a Flandes a finals del segle XVI, i ràpi-

dament van evolucionar des dels motius més atapeïts i espessos del segle XVIII als més fluïds del segle XIX. La punta amb boxets consisteix en la creació d'un teixit a partir del creuament de fils. Des de les tècniques més senzilles com les *puntes numèriques*, *torxón* i *guipur* fins a d'altres més complexes, diferents ciutats europees van desenvolupar estils propis que van evolucionar segons els gustos de l'època. *Valenciennes* i *Malines* a França, *punta de Flandes*, *Binche* i *Duquessa* a Bèlgica, *Honiton* al Regne Unit o la *punta de Milà* o genovesa a Itàlia.

A partir del segle XIX la industrialització va incorporar els tuls mecànics a la realització de les puntes. Són les denominades *puntes d'aplicació* que a Espanya eren popularment conegudes com la *punta d'Anglaterra*, que consistia en l'aplicació sobre el tul mecànic dels motius realitzats amb boxets o agulla.

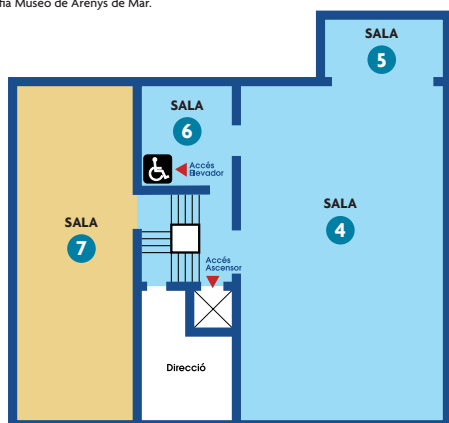
La seda, el cotó i el lli són els materials que generalment s'utilitzen per a la realització de les puntes, però existeixen treballs de punta amb fils metàl·lics: or i plata. Són treballs de punta generalment per a les imatges religioses o elements d'aixovar eclesial, treballs de *guipur* que rebien el nom de *punta d'Espanya* perquè segons alguns autors es compraven en grans quantitats en aquest país.

Volant de punta de Binche, primera meitat del segle XIX. Col·lecció Carmen Delgado Roses. Fotografia Txeni Gil

La diversidad de las técnicas con aguja y con bolillo: mallas, bordados y encajes

SEGUNDA PLANTA

Frontal de malla, siglo XVI. Colección Frederic Marès i Deulovol. Fotografía Museo de Arenys de Mar.

SALA 7. La diversidad de las técnicas con aguja y con bolillo: mallas, bordados y encajes

encajes de aguja se realizan sobre un mundillo donde se coloca el papel con el modelo, y que antiguamente se realizaba sobre un pergamino. Las encajeras trabajan los motivos aisladamente y después los unen con bridas o tul. Los primeros encajes a la aguja son los que se realizaron en Venecia en el siglo XVI: *la reticella* o el *punto in aria*. Encajeras venecianas se trasladaron durante la primera mitad del siglo XVII a Francia, donde enseñaron la técnica a las encajeras francesas. En este país se desarrollaron encajes a la aguja como el *Argentan*, el *punto de Sedan* o el *Alençon*. Pero los más conocidos son los encajes de *gasa belga* que se desarrollaron en Bélgica durante la segunda mitad del siglo XIX.

Cuello de punto *in aria*, siglo XVII. Colección Carmen Tórtola Valencia, depósito del Colegio del Arte Mayor de la Seda. Fotografía David Castañeda

Para algunos historiadores los trabajos de malla son considerados las muestras más antiguas del trabajo del encaje. Durante los siglos XV y XVI fueron muy populares en España e Italia. La base del tejido es una red o malla que se colocaba sobre un bastidor y posteriormente se bordaba. Técnicamente el tejido de malla es un hilo que va formando nudos sobre sí mismo al pasar por los espacios abiertos de la malla.

Esta sala muestra trabajos de los siglos XVI al XVIII de la colección Frederic Marès i Deulovol, procedentes de Castilla, que son en su mayoría frontales y elementos del ajuar doméstico con una rica iconografía: animales fantásticos, escenas de caballería, escenas religiosas... Dentro del conjunto de frontales destaca la iconografía de estilo renacentista y tardo-medieval, algunos de clara inspiración oriental, aunque encontramos motivos de los siglos XVIII al XIX. Una parte importante de estos frontales lo constituyen trabajos de carácter geométrico, pero sin duda los más interesantes son los trabajos con animales fantásticos: dragones, perros coronados o leones enfrentados. También podemos encontrar el motivo de *la dama* que se reproduce en diferentes trabajos, consistente en la representación femenina con un gorro en la cabeza y un vestido triangular que recuerda a las diosas orientales. Entre las representaciones de elementos florales de inspiración oriental destaca una flor seccionada en 8 pétalos, esquematizada de forma triangular, que algunos autores clasifican como la rosa asiria. Los trabajos que encontramos en las vitrinas corresponden a piezas de encaje realizadas con aguja o bolillos y algún trabajo de bordado. Los

Velo de encaje de aplicación, tul mecánico con motivos realizados con bolillos, segunda mitad del siglo XIX. Colección Carmen Delgado Roses. Fotografía Txeni Gil

El *encaje de Tenerife* también se realiza con aguja, pero la técnica es muy diferente ya que se basa en la realización de formas circulares. También se puede considerar un trabajo a la aguja la *granadina*, como se denominan los trabajos de bordado sobre tul que se realizan en Andalucía.

Los encajes que se realizan con bolillos se iniciaron en Flandes a finales del siglo XVI, y rápidamente evolucionaron desde los motivos más densos y espesos del siglo XVIII a los más fluidos

del siglo XIX. El encaje con bolillos consiste en la creación de un tejido a partir del entrecruzamiento de hilos. Desde las técnicas más sencillas como los *encajes numéricos*, *torchón* y *Guipur* hasta otras más complejas, diferentes ciudades europeas desarrollaron estilos propios que evolucionaron según los gustos de la época. *Valenciennes* y *Malines* en Francia, encaje de *Flandes*, *Binche* y *Duquesa* en Bélgica, *Honiton* en Reino Unido o el *encaje de Milán* o *genovés* en Italia.

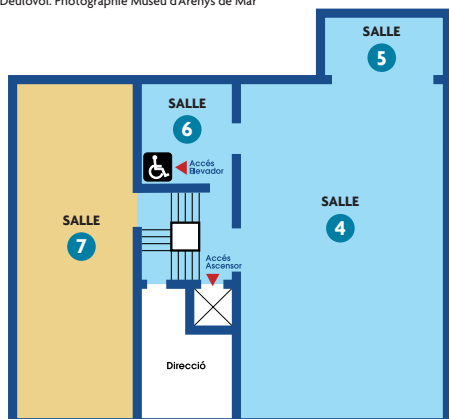
A partir del siglo XIX la industrialización incorporó los tules mecánicos en la realización de los encajes. Son los denominados *encajes de aplicación* que en España eran popularmente conocidos como el *encaje de Inglaterra*, que consistía en la aplicación sobre el tul mecánico de los motivos realizados con bolillos o aguja.

La seda, el algodón y el lino son los materiales que generalmente se utilizan para la realización de los encajes, pero existen trabajos de encaje con hilos metálicos: oro y plata. Son piezas destinadas a las imágenes religiosas o elementos del ajuar eclesiástico, trabajos de *guipur* que recibían el nombre de *punto de España* porque según algunos autores se compraban en grandes cantidades en este país.

Volante de encaje de *binche*, primera mitad del siglo XIX. Colección Carmen Delgado Roses. Fotografía Txeni Gil

Parement d'autel de maille, XVIe siècle. Collection Frederic Marès i Deulovol. Photographie Museu d'Arenys de Mar

SALLE 7. La diversité des techniques à l'aiguille et au fuseau: mailles, broderies et dentelles

aux fuseaux, il y a aussi quelques broderies. Les dentelles à l'aiguille se travaillent sur un coussin au-dessus duquel on place le papier avec le modèle à exécuter; autrefois le modèle était sur du parchemin. Les dentellières travaillaient les motifs séparément pour les assembler ensuite avec des brides ou sur du tulle. Les premières dentelles connues sont celles qui ont été faites à Venise au Xe siècle: la *reticella* ou la *punta in aria*. Au XVIIe des dentellières italiennes sont allées en France où elles ont enseigné leur technique aux dentellières françaises. En France elles ont développé des spécialités comme l'*Argentan*, le *point de Sedan* ou le *point d'Alençon*. Mais les plus réputées sont les dentelles de gaze

Col de *punta in aria*, XVIIe siècle. Collection Carmen Tórtola Valencia, prêt du Col·legi de l'Art Major de la Seda. Photographie David Castañeda

Un certain nombre d'experts considère que les ouvrages en maille sont les exemples les plus anciens du travail de la dentelle. Ils sont devenus très populaires en Espagne et en Italie pendant le Xe et le XVIe siècle. La base du tissu est un réseau ou tissu de mailles que l'on place sur un châssis pour le broder. Du point de vue technique, le tissu de mailles est composé d'un fil qui fait de nœuds sur lui-même en traversant les espaces vides de la maille.

Cette salle montre des travaux du XVIe et du XVIIIe de la Collection Frederic Marès i Deulovol qui proviennent de Castille, la plupart d'entre eux sont des parements d'autel (frontaux) et des pièces de linge domestique avec une iconographie très riche: des animaux fantastiques, des scènes de chevalerie et des scènes religieuses. Dans cet ensemble on y remarque des iconographies de style renaissance et de style médiéval tardif, certaines d'entre elles d'une claire inspiration orientale, même si on y trouve aussi des motifs du XVIIe et du XIXe. Une partie des parements sont de caractère géométrique, mais sans aucun doute les plus intéressants ce sont les ouvrages avec des animaux fantastiques comme les dragons, les chiens couronnés ou les lions face à face. On y retrouve souvent le motif de la *dame* qui consiste en une représentation féminine avec chapeau et une robe de forme triangulaire qui rappelle celle des déesses orientales. Parmi les représentations d'éléments végétaux d'influence orientale on peut souligner une fleur sectionnée en huit pétales, schématisée en forme de triangle que certains auteurs ont nommé *rose assyrienne*.

Les ouvrages présentés dans les vitrines ce sont des pièces en dentelle réalisée à l'aiguille ou

Voile de dentelle d'application, tulle mécanique avec des motifs réalisés aux fuseaux, deuxième moitié du XIXe. Collection Carmen Delgado Roses. Photographie Txeni Gil

belge créées et développées dans ce pays pendant la seconde moitié du XIXe.

La *dentelle de Tenerife* se fait aussi à l'aiguille mais avec une technique très différente puisque elle est basée dans la réalisation de formes circulaires. La *grenadine*, nom de l'ouvrage de broderie sur tulle propre de l'Andalousie, on la considère aussi une dentelle à l'aiguille.

Les dentelles aux fuseaux ont leur origine en Flandres à la fin du XVIe, assez vite elles ont évolué en partant des motifs épais et serrés du

XVIIIe vers ceux plus fluides et légers du XIXe. Avec cette technique on obtient un tissu à partir de l'entrecroisement des fils. Depuis les techniques les plus simples, comme les dentelles mécaniques, le *torchon* et la *guipure*, jusqu'aux plus complexes, différentes villes européennes ont développé des styles propres qui ont évolué suivant le goût de chaque époque. *Valencienne* et *Malines* en France, dentelle de *Flandre*, *Binche* et *Duchesse* en Belgique, *Honiton* au Royaume Uni ou bien la dentelle de *Milan* et de *Gènes*, en Italie.

A partir du XIXe siècle, l'industrialisation a intégré le tulle mécanique au processus de réalisation des dentelles. On les appelle des *dentelles d'application*, connues de façon populaire en Espagne sous le nom de *dentelle d'Angleterre*, dont la technique était l'application de motifs réalisés à l'aiguille ou aux fuseaux, sur du tulle mécanique.

La soie, le coton et le lin ce sont les matériaux les plus utilisés pour la confection de dentelles, mais il existe des dentelles faites avec des fils métalliques: de l'or et de l'argent, en général des pièces destinées aux images religieuses ou aux vêtements ecclésiastiques, des travaux de guipure que l'on nommait le *point d'Espagne* car, d'après certains auteurs, l'Espagne en achetait des grandes quantités.

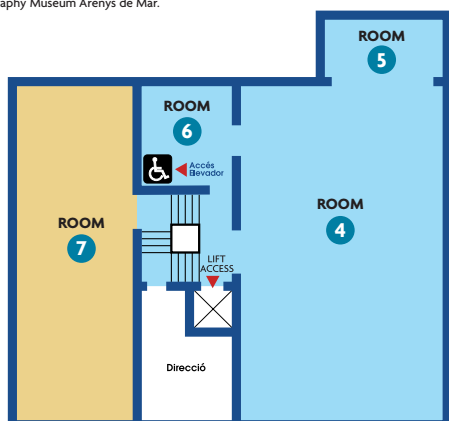
Volant de dentelle de Binche, première moitié du XIXe. Collection Carmen Delgado Roses. Photographie Txeni Gil

The diversity of techniques in needle and bobbin lace making: mesh, embroidery and lace

Frontal mesh, XVI century. Collection Frederic Marès i Deulovol. Photography Museum Arenys de Mar.

SECOND FLOOR

For some historians mesh works are considered the oldest samples of lace work. During the XV and XVI century they were very popular in Spain and Italy. The base was always a net or a mesh placed on the rack and then embroidered. Technically the mesh fabric is a thread where knots are made by passing the same thread through the open spaces of the mesh. In this room we can see the Frederic Marès i Deulovol collection from Castile, XVI and XVIII century.

Mostly there are elements of household furnishing on display, forming a rich iconography: fantastic animals, cavalry scenes, religious scenes. Among the frontal pieces, our attention is drawn to the Renaissance and late Medieval style of iconography. Some of them of a clear oriental influence, however, we can also find motives from the XVIII and XIX century. An important part of these frontal pieces is in their geometrical character. However, without a doubt, the most interesting are the ones with the imaginary animals: dragons, crowned dogs and confronted lions. We can also see the motive of a lady which is being repeated in different pieces. It consists of a woman with a hat and a triangular dress reminiscent of an Oriental Goddess. Among the examples of Asian-inspired floral elements, there is one flower made of eight petals and of a triangular shape which some of the authors classified as an Assyrian Rose. The examples displayed in the glass case

ROOM 7. The diversity of techniques in needle and bobbin lace making: mesh, embroidery and lace

are laces made with a needle or bobbin and some embroidery work. Needle lace is made using a cushion where a paper pattern is placed and which formerly was done on a piece of parchment. The lace makers work firstly the separate motifs and then join them together with flanges or tulle. The first needle laces were created in Venetia in the XVI century: "la reticcela" o "el punto in aria". The Venetian lacemakers moved in the first half of XVII century to France where they taught their techniques to the French lacemakers. In France the following styles were developed: Agentan, Sedan and Alençon. But the most

Collar made in *aria* technique, XVII century. Collection Carmen Tórtola Valencia, deposited by the College of "Arte Mayor de la Seda". Photography David Castaneda

Veil – lace applique, mechanic tulle with motifs made with bobbins, second half of the XIX century. Collection Carmen Delgado Roses. Photography Txeni Gil

known are the Belgian chiffon laces that were developed in Belgium in the second half of XIX century.

The lace from Tenerife is also made using a needle but the technique is very different. Its making is based on circular forms. In Andalusia there is another type of needle laces, which is embroidery on tulle - called grenadine.

The lace made with bobbins were firstly developed in Flanders in the late XVI century. They

quickly evolved from thick and dense motifs (XVIII century) to more airy designs (XIX century). The bobbin lace is created by using various bobbins with yarns, and by criss-crossing. From the very basic techniques like numeric, torchón and Guipur to other very complex ones, different cities in Europe developed their own styles based on various tastes and fashions of that time. Valenciennes and Malines in France, Binche and Duquesa in Belgium, Honiton in the United Kingdom or the lace from Milan and Genoa in Italy.

From the XIX century the industrialization and mechanization brought the mechanical tulle lace. In Spain they were called the appliques laces, popularly known as the English lace. An application was placed on a mechanical tulle using a needle or a bobbin.

Silk, cotton and linen materials were generally used for the lace making. But there are also laces made with metallic threads: gold and silver. They were mostly used for religious elements of ecclesiastical regalia. Guipure lace is also known as the Spanish lace since, according to some of the authors, they were purchased in large quantities in this country.

Lace ruffle—lace binche, first half of the XIX century. Collection Carmen Delgado Roses. Photography Txeni Gil